

Genel A (nternet) Sözlüklerinde ntikam/Öç ve lgili Kavramlar The Concept of Revenge in Web Dictionaries

Bahadır Güne *

Özet:

Bu çalı mada genel a ortamında faaliyet gösteren Eksi Sözlük. TÜ Sözlük. Uluda Sözlük. KTÜ Sözlük. Antisurtimes gibi sözlüklerde intikam/öç. kin. nefret. öfke. hınç kavramları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Genel a . ntikam. Öç. Kin. Nefret. Öfke. Hınç.

Abstract:

In this study general networks such as Eksi Dictionary. ITU Dictionary. Uludag Dictionary. KTU Dictionary. Antisurtimes are examined in view of expressions on feelings of revenge. hatred. grudge. anger.

Keywords: Internet. Revenge. Hate. Grudge. Anger.

Giri

Teknolojik geli melere paralel biçimde bilginin yayılabilirli inin artması. hemen her meslek ve ya grubundan insana genel a aracılı ıyla istedi i bilgiye ula abilme imkânı vermi tir. Bu. bilgi payla ımını da aynı hızla artırmı tır¹. Ayrıca teknoloji ile birlikte toplum hayatına birçok yenilikler girmi ve bu yeniliklerden bazıları yeni kültür alanları

* Bahadır Güne . Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ara tırma Görevlisi. Trabzon.
bahadir.gunes@hotmail.com

¹ Benzer dü ünceleri dile getiren Erman Artun. bilgi teknolojilerindeki ilerlemenin. beraberinde getirdi i de i im ve yenilik dü üncesinin yanında. bilgi payla ımının geli mesine de katkı sa ladı ını belirtmi tir. Erman Artun. "Günümüz nternet Ortamında Türkoloji Ara tırma Merkezleri Web Sitelerinin Türk Kültürünün Tanıtımına Katkıları". http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_bilgi_sistemi. s. 3. (15.03.2010)

olu turmu tur. Genel a da kültür kodlarının üretilmeye ve tüketilmeye devam etti i bu yeni kültür alanlarının bir tanesi haline gelmi tir².

Genel a ortamındaki bu bilgi yayılımına ba lı olarak farklı hizmetler veren birçok site faaliyete geçmi tir. Bu tür sitelerde bireye bilgiye ula ma yanında. çe itli konularda yorum yapma imkânı da sa lanarak az bir zaman içinde fikir alı veri i yapılabilmesi sa lanmı tir. Bilgi alı veri indeki hızın ön plana çıkmasında genel a kullanıcısının. bilgisayar ekranında okudu u yazıya ili kin tepkisini veya yorumunu herhangi bir araç gerece ihtiyaç duymadan sayfasındaki ilgili yere tıklayarak anında iletebilmesi önemli ölçüde etkilidir.³

Günümüzde de i ik amaçlarla kurulmu . farklı hizmet veren birçok site vardır. Genel a da etkin bir ekilde kullanılan sitelerden biri de okuyucu ve yazar yorumlarına dayalı sözlüklerdir. Bu tür sitelerde de birçok genel a sitesinde oldu u gibi. anlatımı etkili kılmak için birtakım kısaltmalar veya kelimelere fazladan harf ekleme yoluyla yapılan vurgulara ba vurulmaktadır. Ancak bu tür kullanım özellikleri dil ve imla üzerinde olumsuz etki bırakması bakımından sıklıkla ele tirilen sonuçlar ortaya koymaktadır.⁴

Genel a da faaliyet gösteren sözlükleri de bu kapsamda de erlendirmek yanlı olmayacaktır. Genelde sözlük formatının temeli. girilen maddelerin bir tanım olu turması veya bir örnek vermesine dayalıdır⁵. Ancak bunun yanında farklı ça rı mlara dayalı yorumlara da rastlanmaktadır. Bu tür yorumlara konu olan intikam/öç. kin. nefret. öfke ve hınç kavramları için yapılan de erlendirmeler de bu ba lamda ilgi çekicidir. Söz konusu kavramlar. ilgili sitelerde yapılan yorumlara göre insana veya canlıya. nesneye ve duyguya yönelik olmak üzere toplam üç ba lık altında de erlendirilebilir.

² Sibel Kocaer. “Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Beddualar ve nternet”. *Millî Folklor*. S. 75. 2007. s. 30. Genel a n bugünkü i levseli i birçok yönden olumlu katkı olarak görölse de söz konusu kavramın ba ta e itim olmak üzere birçok alanda olumsuz etkilerinin oldu unu ileri sürenler de yok de ildir. E itimde ihtiyaçlara göre programlar hazırlanarak bilgisayar ve genel a dan yararlanılması gerekti ini ileri süren Mustafa Zülküf Altan’a göre yanlı olan. genel a n kullanımından çok. bu evrensel aracın e itimde kurtulu yolu olarak görülmesi ve tek ba ina yeterli oldu unun dü ünülmesidir. Mustafa Zülküf Altan. “ nternet ve E itim”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S. 23. 2007/2. s. 570.

³ Hamza Çakır-Hakan Topçu. “Bir leti im Dili Olarak nternet”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S. 19. 2005/2. s. 76.

⁴ Mehmet Kara. konuyla ilgili çalı masında genel a da Türkçenin kullanımında yapılan hatalara de inerek bu yanlı ların olu masında yabancı dil ve buna ba lı olarak yabancı kültürün etkisinde yeti en bireylerin kendi dil ve kültürlerine yabancı kalmalarının etkisini vurgulamı tir. Mehmet Kara. “ nternet Türkçesinin Çı lı ı: Türkçe Dili (!) ve Di erleri”. *Akademik Araştırmalar Dergisi*. S. 30. 2006. s. 157-70. Ayrıca genel a n ve dolayısıyla yabancı dilin Türkçeye etkileri. bu etkilere kar lı yapılan çalı malar. genel a ortamında Türkçenin kullanımı ve yazımı konusunda ayrıntılı bilgi için bk. ükrü Halûk Akalın. “Bili im Türkçesi”. *Türk Dili*. C. 2002/2. S. 609. Eylül 2002. s. 472-481; Faruk Yıldırım-B. Tahir Tahiro lu. “ nternette Türkçe Kullanımı Sorunları”. *Türkçenin Çağdaş Sorunları*. (Hzl. Gürer Gülsevin-Erdo an Boz). (2. Baskı). Gazi Kitabevi. Ankara 2006. s. 361-378.

⁵ Aslı Uçar. “Ek i Sözlük: Format Sözlükçüleri Gözetliyor”. *Millî Folklor*. S. 71. 2006. s. 42.

1. İnsanlara veya Canlılara Yönelik Değerlendirmeler

Intikam/Öç

Intikam/öç. Türkçe Sözlük'te "Kötü bir davranış veya sözü cezalandırmak için kötülükle karşılık verme isteği ve işi"⁶ şeklinde tanımlanmaktadır. Elde edilen verilere göre genel amaçlı sözlüklerinde intikam/öç kavramının insana veya canlılara yönelik ele alınmış birkaç şekilde olabilmektedir. Bu değerlendirme biçimlerinden biri, söz konusu kavramın yapıtın amaçlı söylemektir. Bu tür değerlendirmelerde intikam/öç için, "bir kız ismi"⁷ ve "Bir erkek ismidir."⁸ gibi yorumlar yapılmaktadır. Bu tür ifadelerde genellikle "bir kız" veya "bir erkek" tarafından duygusal buhrana uğratılmışlık söz konusudur. Bunun yanında intikam/öç kimilerine göre, "Kevin Costner ve Anthony Quinn'in başrollerini oynadığı Tony Scott'ın yönettiği bir filmin Türkçeye çevrilmiş ismi"⁹ "htiyar Delikanlı isimli filmin konusu"dur.¹⁰ Ayrıca intikam/öç, "Bir Sansar Salvo arkısıdır."¹¹ ve "Ozan Orhon'un arkısının adıdır."¹² Daha derinlikli bir bakış açısına göre ise, "Elinde mor çiçeklerle kapıyı çalan bir palyaçodur."¹³

Intikam/öç kavramı ile ilgili yapılan değerlendirmelerden biri de ilgili duygu veya davranışın yapılması veya yapılmaması gereken bir hareket olduğuna yöneliktir. Kimi için intikam/öç "Kulağa bazen kötü gelse de verilmiş en büyük borçtur kalbi kıran kişiye (ve) alınması gerekir günü geldiğinde."¹⁴ veya "kişinin yaşadığı acıyı karşındakine yaşatması; hatta aradan geçen zamanın faizini ödemesi"dir.¹⁵ Bu düşünceye karşı olanlara göre ise, "Kötüden kötülük kapmaktan başkası bir şey değildir."¹⁶ ve "İnsanın ancak kendisine yapabileceği en büyük kötülüktür."¹⁷

Intikam/öç duygusu bireyin zihninde sadece duygusal nedenlerden ötürü oluşmaz. Intikam/öç kimisi için "Uzun yolculuk sırasında, otobüste 'yolculuk nereye' diye soran ve hiç durmadan lahmacun yiyen, omzuma yaslanıp uyuyan, otobüsten inerken üstüme devrilen,

⁶ *Türkçe Sözlük*. (10. Baskı). TDK Yayınları. Ankara 2005. s. 1529.

⁷ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010). Metinde ilgili sitelerden yapılan tırnak içi alıntılardaki yazım yanlışları anlamı bozmayacak şekilde. *Yazım Kılavuzu*. (24. Baskı). TDK Yayınları. Ankara 2005'ten hareketle düzeltilmiştir.

⁸ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁰ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

¹¹ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

¹² <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

¹³ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁴ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁵ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁶ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁷ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

ortalama 200 kilo oldu unu tahmin etti im kadını bulup midesine bir polisten a ırdı ım kelepçeyi takarak almak istedi im ey”dir.¹⁸

Kin

Kin kavramı Türkçe Sözlük’te. “Öç almayı amaçlayan gizli dü manlık. garaz”¹⁹ biçiminde tanımlanmıştır. Genellikle intikam/öç kavramıyla birlikte akıllara gelen kin duygusu için de genel a sözlüklerinde farklı yorumlar yapılmıştır. Bu de erlendirmelerden biri. söz konusu duygunun ki iye verdi i zararları anlatmaya yöneliktir; “en iyi insan tüketici”.²⁰ “Sevgiyle beslendi i takdirde sevilen için en büyük tehdittir. nefretle beslendi i takdirde ise nefret eden için.”²¹ veya “insanın dü ebilece i en aciz durumlardan biri”dir.²²

Kin duygusunun insana yönelik yansımaları ile ilgili de i ik yorumlara da rastlanmaktadır. Bunlardan en belirginini. söz konusu kavram hakkında ilk akla geleni veya söz konusu kavramın yaptığı ı ça rı ımı dile getirmektir. Bu tür yorumlara göre kin. “Emin Bülent Serdaro lu’na ait bir iir”.²³ “1952 yılında basılmış bir Halil Soyuer iiri”²⁴ veya “Xentrix’in bir albümü”.²⁵ “Sounds from the ground’un ilk albümü”dür.²⁶ Daha de i ik bakı açlarına göre ise “ çinde erik kurusunu unutan bir kimsedir.”²⁷ veya “ eytanın kahkahası”dır.²⁸

Bunun dı nda kin duygusunu bir çe it *kişileştirme* ile açıklama yoluna gidenler de vardır. Bu tür yorumlarda kin için. “Bencilin çocu udur.”²⁹ “Veba mikrobudur.”³⁰ “evde beslenen bir tür hayvan”.³¹ “En kaliteli deve marka olanıdır. ba ka marka alınmamalıdır”³². insana vakur bir duru kazandırdı ına inananlara göre ise kin. “ba ı dik adam”dır.³³

Nefret

ntikam/öç kavramıyla birlikte akıllara gelen duygulardan biri de nefrettir. Nefret kavramı için Türkçe Sözlük. “bir kimsenin kötülü ünü. mutsuzlu unu istemeye yönelik

¹⁸ <http://www.antisourtimes.com> (21.02.2010).

¹⁹ *Türkçe Sözlük*. s. 1183.

²⁰ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

²¹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

²² <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

²³ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

²⁴ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

²⁵ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

²⁶ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

²⁷ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

²⁸ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

²⁹ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

³⁰ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

³¹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

³² <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

³³ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

duygu”³⁴ ifadelerine yer vermiştir. Anılan sözlüklerde bu duygunun insana ya da herhangi bir canlıya yönelik de erlendirildi inde nefret. ya bir insana ya da canlıya duyulur ya da insan veya canlılar vasıtasıyla açıklı a kavu turulur. Buna göre nefret. “zayıflık göstergesi. bir tür i in kolayına kaçmak”³⁵ veya “A kın ev arkada ıdır.”³⁶ Söz konusu duyguyu özümseyenlere göre. “Evladımdır. içimde büyütüyorum.”³⁷ ho lanmadı ı bir i i yaptırın ki iyle özde le tirenlere göre ise “evin aydınlı a bakan karanlık odasında uyurken ‘kalk i e git’ diye aya ıyla dürten despot”tur.³⁸

Ayrıca kimilerine göre nefret. “Uykusundan uyandırılırsa en tehlikeli canavardır.”³⁹ “Genelde bir insan evladının muhatap oldu u anda kafeslemeye. e itmeye. yok etme e çalı tı ı vah i bir hayvandır.”⁴⁰ ve “kalıcı olan. silinmeyen. sevginin zıttı. kendi zehrine sahip olan yılan”dır.⁴¹ Bunun yanında nefret. “hamam böce ine kar ı beslenen duygu”⁴² veya “Tepe tomurcu u ziyadesiyle i gören bir bitkidir.”⁴³

İlgili sözlüklerde nefret için yapılan de erlendirme ekillerinden biri de tanınmı oyuncu ya da arkıcıların içinde bulundu u toplulu a; söyledi i arkı ya da oynadı ı filme atıfta bulunmaktır. Bu tür yorumlar. ilgili kavramın ki iye o an ça rı tırdıklarının sonuçlarıdır. Buna göre nefret. “Ceza ve Dr. Fuch’tan kurulu Türkiye’nin en iyi rap grubu”.⁴⁴ “ stanbul arkısını çok be endi im eskilerden bir grup”;⁴⁵ “Osman F. Seden Bey’in yönetti i. zengin fakat bo luktaki genç kızlar ve anaları konulu bir söyle i filmidir.”⁴⁶ ve “Hülya Av ar ve Fatma Girik’in anne-kızı canlandırdı ı film”dir.⁴⁷

Öfke

Öfke kavramı Türkçe Sözlük’te “Engelleme. incinme veya gözda ı kar ısında gösterilen saldırganlık tepkisi. kızgınlık. hı ım. hiddet. gazap”⁴⁸ biçiminde tanımlanmı tır. Genel a sözlüklerinde öfke kavramının insana veya herhangi bir canlıya yönelik

³⁴ *Türkçe Sözlük*. s. 1465.

³⁵ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

³⁶ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

³⁷ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

³⁸ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

³⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁴⁰ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁴¹ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

⁴² <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

⁴³ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁴⁴ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁴⁵ <http://www.antisourtimes.com> (21.02.2010).

⁴⁶ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

de erlendirili inde. bu durumun olumlu ya da olumsuz etkilere sahip oldu una dair yorumlar öne çıkmaktadır. Buna göre öfke. “Do ru yönlendirilirse insanın en olmayacak sandı ı i leri ba armasını sa layabilir.”⁴⁹ Bu dü ünceye kar ı çıkanlara göre ise öfke zararlıdır; “Yanlı kararlar vermemize neden olan. hiddetten ayrı tutulması gereken bir olgudur öfke.”⁵⁰ ve “ nsano luna zarardan ba ka hiçbir faydası olmayan musibettir”.⁵¹

Öfkeyi insana veya herhangi bir canlıya yönelik olarak ele alan bir di er yakla ım. sevmeyen tanınmı bir ahsa; hemcins ya da kar ı cinse daıdır. Bu yakla ıma göre öfke. “Ahmet Çakar denilince ilk akla gelen kelimedir.”⁵² “Kadınlara benzer. neresinden tutarsan tut. hep müstehcendir.”⁵³ ve “Gövdesi perdenin arkasındaki adamdır.”⁵⁴ nsan dı ındaki bir canlıya yönelik de erlendirmeye göre ise. “Kızgın demirden pençeleri var öfkenin.”⁵⁵

nsana dair öfke tarifi ile ilgili yakla ımlardan biri de daha önce intikam/öç. kin. nefret kavramlarında da de inildi i gibi. tanınmı ki iler ve grubun içinde bulundu u organizasyona atıfta bulunmaktır. Buna göre öfke. “ba rollerinde Kadir nanır. Hale Soygazi. Metin Serezli ve Yıldırım Önal’ın oynadı ı bir Türk filmi”.⁵⁶ “John Osborne’un *Look Back in Anger* adlı oyununun Türkçeye çevrilmi adı”dır.⁵⁷ Ayrıca öfke. “Sadece bir Salman Rushdie kitabı de il.”⁵⁸ “A. Galip’in iiri”.⁵⁹ “Serkan Acı’ya ait bir iir”;⁶⁰ “Erkin Koray’ın Gün Ola Harman Ola albümünden çok iyi bir arkıdır.”⁶¹ ve “Mara’nın arkısıdır aynı zamanda.”⁶²

Genel a sözlüklerinde öfke kavramını açıklarken yararlanılan yollardan biri de renklerdir. Çe itli renklere de i ik anlamlar yükleyerek açıklama yapanlara göre öfke. “Üç renge ayrılır; kırmızı. ye il ve beyaz. Kırmızı öfke dü mana duyulan öfkedir; hiçbir zaman geçmez. kalıcıdır. Ye il kendinize olan öfkenizdir; zaman zaman kendinizle ba ba a kalınca ye erir. Beyaz sevdi iniz birine olan öfkenizdir; özür diledi inde. güldü ünde. bir süre sonra bir araya geldi inizde unutursunuz. her ey bembeyaz olur.”⁶³

⁴⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁵⁰ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁵¹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁵² <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

⁵³ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

⁵⁴ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

⁵⁵ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁵⁶ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁵⁷ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁵⁸ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁵⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁶⁰ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

⁶¹ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

⁶² <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁶³ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

Hınç

Hınç kavramı için Türkçe Sözlük'te “Öç alma duygusu ile dolu öfke. kin. gayz”⁶⁴ ifadeleri kullanılmı tır. Hınç kavramı ile ilgili insana yönelik de erlendirmelerde. daha önceki kavramların birço unda oldu u gibi. genelde söz konusu kavramla ilgili ilk akla gelen dü ünçe payla ılmı tır. Bu tür yakla ımlara göre hınç. “öç almayı tasarlayan”dır.⁶⁵ Ayrıca hınç. “Emrah’ın bir filmi”⁶⁶ ve “bkz. Hıncal Uluç”tur.⁶⁷ Söz konusu kavramın neden oldu u tahribata vurgu yapmak için ise hınç. “akut bir hadise”dir.⁶⁸

2. Nesneye Yönelik De erlendirmeler

ntikam/Öç

Nesneye yönelik intikam/öç kavramları. genel a da genellikle Sherlock Holmes’in söyledi i ve kısaca intikam/öç’ün “so uk yenen bir yemek” oldu unu vurgulayan sözü etrafında geli mektedir. Bu ifadeden esinlenerek yapılan yorumlarda ki i kendisinden de bir eyler katarak anılan sözlere de i ik boyutlar kazandırmaktadır.

Nesneye yönelik de erlendirmelerde intikam/öç. “Sherlock Holmes diyor ki intikam yüzümüzde gülümseme ile servis edilmesi gereken so uk bir yemektir.”⁶⁹ gibi do rudan veya dolaylı olarak yansıtılmaktadır. Ancak bu tür de erlendirmeler gülmeceye dayalı yorumların yapılmasına da zemin hazırlamaktadır; “ ntikam so uk yenen bir yemektir lafına binaen ‘niye? ntikam zeytinya lı mı?’ esprisi yapılabilen kavramdır”.⁷⁰

Genel a sözlüklerinde intikam/öç duygusu için zaman zaman de i ik benzetmelere dayalı yorumlara da rastlanmaktadır. Bunlardan biri de ilgili duygu veya davranı ı ba ka bir nesne ile açıklamaktır. Buna göre intikam/öç. “Fitili nefret olan bir dinamittir.”⁷¹ “Ki inin iradesiyle kontrol edip empatisiyle içinde öldürdü ü etçil sarma ık çiçe idir.”⁷² “Yudum yudum içilen bir arap gibidir.”⁷³ “Ezilen üzümün insanı sarho ederek elde etti i ba arıdır.”⁷⁴ veya “tıpkı pilakiye benzeyen. sıcakken a ız yakan duygu”⁷⁵dur. Daha de i ik

⁶⁴ *Türkçe Sözlük*. s. 884.

⁶⁵ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁶⁶ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁶⁷ <http://www.ktuzozluk.com/#q-intikam> (21.02.2010).

⁶⁸ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁶⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁷⁰ <http://www.ituzozluk.com/index> (21.02.2010).

⁷¹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁷² <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁷³ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁷⁴ <http://www.ituzozluk.com/index> (21.02.2010).

⁷⁵ <http://www.ituzozluk.com/index> (21.02.2010).

bir yaklaşımına göre ise intikam/öç. “Sıcak su olmadığında yurdun asansörünün kablolarını kesmektir.”⁷⁶

Kin

Kin duygusunun nesneye yönelik yansımalarını inceleyen yorumlarda da de i ik bakı açılarını ortaya koyan ifadelere rastlanmaktadır. Bu tür yorumlarda kin. “Japonca altın”.⁷⁷ “Çin müziğine özgü yedi telli bir çalgı”.⁷⁸ “en kaliteli pergel takımlarının sahip olduğu. çok ama çok zor bulunan Çek markası”.⁷⁹ “Coca Cola’nın sahip olduğu içecek markalarından birisidir”.⁸⁰

Bunun yanında daha de i ik yorumlara göre kin. “Sahibine zarar veren zehirli bir sarma ıktır.”⁸¹. “Kin. bıçak ve kılıç gibi aletlerin kabına verilen ad”dır⁸². Ayrıca bu duygunun unutulmama özelliğini vurgulamak için “Hafızaya çakılan bir kazıktır”⁸³.

Nefret

Nefret kavramının nesneye dayalı de erlendirmelerinde. söz konusu kavram genellikle ba ka bir nesne aracılığıyla açıklama yoluna gidilmidir. Açıklamaya aracılık eden nesne zaman zaman de i kenlik gösterebilmektedir. Buna göre. “Nefret tükenmeyen bir tabak kuru fasulyedir.”⁸⁴. “A ızda büyüyen et parçasıdır.”⁸⁵ “Yemek gibi bir şey. yedikçe yiyorsunuz.”⁸⁶ ve “a k arabının biricik mezesi”dir⁸⁷. Bu tür yiyeceklere dayalı yorumlar olabildi i gibi. aynı zamanda nefret. “zaman öütücü”.⁸⁸ “acının morfini”.⁸⁹ “Bir giyotin parçasıdır.”⁹⁰ ve “Keskin sirke küpüne zarardaki ‘keskin sirke’ nefrettir.”⁹¹ ekinde de olabilmektedir.

Daha de i ik bakı açılımlarına göre nefret. “Atık plutonyum bir yakıt çubuğudur”.⁹² “çindeki kılıçtır insanın; önce onlara. en son kendine çekti i.”⁹³ “insanların kendilerine zarar

⁷⁶ <http://www.antisourtimes.com> (21.02.2010).

⁷⁷ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁷⁸ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

⁷⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁸⁰ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁸¹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁸² <http://www.antisourtimes.com> (21.02.2010).

⁸³ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁸⁴ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁸⁵ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁸⁶ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁸⁷ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

⁸⁸ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁸⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁹⁰ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

⁹¹ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

⁹² <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

veren obje”⁹⁴ ve “Seren Serengil’in 177 sayfalık kitabı”dır⁹⁵. Çin mallarının dünyanın her tarafına kök salmasına atıfta bulunarak yapılan bir yoruma göre ise nefret. “Çin malı olmayan tek duygu”dur.⁹⁶

Öfke

Öfke kavramının nesneye ili kin açıklamalarında da farklı bakı açıları görülmektedir. Bunlardan biri. bu kavramı “zehir” ya da “panzehir” olarak nitelemektir; “Kısa süreli bir panzehirdir.”⁹⁷ “Yava yava öldüren bir zehir gibidir.”⁹⁸ Bunun yanında kimilerine göre öfke. “içimde saklı duran keskin sirke”⁹⁹. “nsanın yedikçe yiyesinin geldi i bir tatlıdır ki ömür damacasından yudum yudum su içilmedikçe vücuttaki yanma hissi geçmez.”¹⁰⁰ Ayrıca öfke. olumlu ve olumsuz özelliklere sahiptir; “Alınacak olan kararlar için bir tuzaktır öfke.”¹⁰¹ buna kar ın “Motivasyon için mükemmel bir araçtır ama silah olarak kullandı nızda elinizde patlar.”¹⁰²

Öfke kavramının nesneye yönelik de erlendirili inde bir di er yakla ım. söz konusu kavramı somut bir nesne gibi dü ünme ve benzetmeye dayalı olarak açıklamaktır. Buna göre öfke; “Bir trampelen; öyle durur ki zıplasan ba ın gö e erecek. Bazen birinden vazgeçebilmek için anahtardır.”¹⁰³ Daha de i ik bir yakla ıma göre ise öfke. “Elimizde tuttu umuz kızgın bir ta tır ve kafasına indirilmek üzere muhatabını bekler.”¹⁰⁴ Kimine göre de “hep önünden geçilen bir hamam”dır.¹⁰⁵

Hınç

Hınç kavramının nesneye yönelik ele alını ma dair anılan genel a sözlüklerinde herhangi bir yoruma rastlanmamı tır.

3. Duygu veya Dü ünçeye Yönelik De erlendirmeler

ntikam/Öç

⁹³ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁹⁴ <http://www.antisourtimes.com> (21.02.2010).

⁹⁵ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁹⁶ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

⁹⁷ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

⁹⁸ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

⁹⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁰⁰ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

¹⁰¹ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

¹⁰² <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁰³ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁰⁴ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁰⁵ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

ntikam/öç kavramının genel a sözlüklerinde de erlendirili ekillerinden biri de söz konusu duyguyu ba ka bir duygu veya davranı ile açıklamaktır. Bu tür de erlendirmelere örnek olmak üzere intikam. “Kinin icraata geçen hâlidir.”¹⁰⁶ “Nefretle acizli in birle ti i noktada patlak veren bir duygudur.”¹⁰⁷ veya “Adaletle karı tırılmaması gereken duygudur.”¹⁰⁸

Kin

Kin kavramını duygu boyutuyla ele alan yorumlarda bu kavram olumlu ve olumsuz olmak üzere iki yönüyle de erlendirilmektedir. Kin kavramının insana zarar verdi ini dü ünen yakla ımlara göre kin. “yıkıcı duygulardan biri. hayata bakı açısını olumsuz yönde de i tiren enerji hırsızı”dır.¹⁰⁹ nsana olumlu yönde katkısı oldu unu dü ünenlere göre ise kin. “insanı son derece diri. canlı ve motive tutan; sayesinde hayata asılmaya ba lanan duygu”¹¹⁰ ve “hafızayı diri tutan his”tir.¹¹¹

Bunların dı nda ilgili site yazarlarına göre kin aynı zamanda “nefretin çifte kavrulmu u”.¹¹² “intikam ve öç almayı amaçlama durumu”.¹¹³ “Gizli dü manlık; tutulur. beslenir. güdülür. duyulur; çok amaçlıdır.”¹¹⁴ Kimilerine göre de “A k gibi bir duygudur; ikisinde de asla unutmazsınız.”¹¹⁵

Nefret

Nefret kavramını duygu yönüyle ele alan yorumlarda ba lıca iki özellik ön plana çıkmaktadır. Bunlardan biri söz konusu duygunun olumsuz; di eri de olumlu oldu unu vurgulamaktadır. Nefretin insana zararı olan bir duygu oldu unu dü ünenlere göre nefret. “Do ru karar vermeyi engeller. muhtemelen yanlı karar veririr.”¹¹⁶ “hissedenden ba kasına zarar vermeyecek duygulardan bir tanesi”dir.¹¹⁷ Nefretin insana yararlı oldu unu dü ünen de erlendirmelere göre ise nefret. “ayakta kalmayı sa layan duygu”.¹¹⁸ “ nsanı insan yapan

¹⁰⁶ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁰⁷ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹⁰⁸ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

¹⁰⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹¹⁰ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹¹¹ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

¹¹² <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹¹³ <http://www.antisourtimes.com> (21.02.2010).

¹¹⁴ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

¹¹⁵ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

¹¹⁶ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹¹⁷ <http://www.antisourtimes.com> (21.02.2010).

¹¹⁸ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

ilkel bir duygudur. içgüdüselidir. kaçınılmazdır.”¹¹⁹ ve “insanı ya ama ba layan. bir kere do du mu durdurulması imkânsız olan duygu”dur.¹²⁰

Nefreti öfke ve acıyla harmanlayan de erlendirmelere göre ise nefret. “bir adamın. sülalesini. karısını ve çocu unu öldüren adamı yolda tesadüfen gördü ünde bakı larından okuyabilece iniz ifade”dir.¹²¹ Yine söz konusu kavramın akla ilk geleni söyletti i yakla ımlara örnek olmak üzere nefret. “3 Aralık 2006 Fenerbahçe-Galatasaray maçı sonrasında bu entry’i yazdıran duygu”dur.¹²² Kavram hakkında bilgi vermek isteyen biri ise söz konusu sözcük için “Arapça bir kelimedir.”¹²³ de erlendirmesinde bulunmu tur.

Öfke

Duygu ve dü ünçeye dayalı öfke yorumlarında söz konusu kavram. yine olumlu ve olumsuz olmak üzere ba lıca iki özellik olarak görünmektedir. Öfkenin insana olumlu katkı yaptı mını dü ünçelere göre öfke. “en tatlı duygulardan biri”.¹²⁴ “Kontrol edebildi iniz sürece güzel bir duygudur.”¹²⁵ ve “belli bir düzeyde olursa insana dinginlik veren ve uyu ukluktan kurtaran duygu”dur¹²⁶. Öfkenin zararlı oldu unu dü ünçelere göre ise öfke. “hayatta iken hayatı elimizden alan. aynı zamanda hayatın tam ortasına kendi açtı ımız yaralarımızla bizi iten duygu”¹²⁷ ve “Yangın gibidir; alevlendi i an gücünün doru undadır. herkese meydan okur”.¹²⁸

Öfke kavramı için bilgi vermeye yönelik yakla ımlarda ise genellikle söz konusu kavramın anlamı veya ça rı ımları üzerinde durulmaktadır. Buna göre öfke. “Eski Türkçede ‘akci er’ (öbke-övke-öpke) ve aynı zamanda bugün oldu u gibi ‘hiddet. kızgınlık’ anlamındadır.”¹²⁹ ve “modern Yunancada ‘thymos’ anlamına gelen sözcük”tür.¹³⁰

Hınc

¹¹⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹²⁰ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹²¹ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

¹²² <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹²³ <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).

¹²⁴ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹²⁵ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹²⁶ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

¹²⁷ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹²⁸ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹²⁹ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

¹³⁰ <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).

Hınç kavramıyla ilgili söz konusu genel a sözlüklerinde di er kavramlara oranla daha az veriye rastlanmaktadır. Duygu yönüyle hınç kavramını yorumlayan birine göre hınç, “bir çe it duygu; belli bir hedefe yönelmi . engellenemez zarar verme güdüsü”dür.¹³¹

Sonuç

Toplum tarafından olumlu veya olumsuz birer duygu/davranı ekli olarak nitelendirilen intikam/öç. kin. nefret. öfke. hınç kavramlarının genel a sözlüklerindeki de erlendirilme biçimleri bu çalı mada ele alındı. Böylece kendi içlerinde belli bir kamuoyu olu turan bu tür sitelerin bahsedilen kavramlara bakı ı belirtmeye çalı ıldı. Zaman zaman farklı yorumlara rastlansa da toplumun genelinin söz konusu kavramlara bakı ını nispeten genel a sözlüklerinde de görmek mümkündür.

Genel a da faaliyet gösteren *Ekşi Sözlük*. *Uludağ Sözlük*. *İTÜ Sözlük*. *Antisourtimes* ve *KTÜ Sözlük* gibi sanal sözlüklerde intikam/öç. kin. nefret. öfke. hınç kavramlarının ele alınımında birçok ortak özelli in olu tu u görülmü tür. Bunlar;

1. Söz konusu kavramın yaptı ı ilk ça rı ının veya akla gelen dü üncenin ilgili siteye yazılması
2. Kavramın olumlu ve olumsuz bir duygu veya davranı ekli oldu unun nedenleriyle belirtilmesi
3. Söz konusu kavramı ahıs. nesne ya da duyguya yönelik de erlendirmelerin olması
4. Kavramların ahıslara yönelik de erlendirili inde genellikle tanınımı ki i ya da gruplardan yararlanılması
5. Yorumların yazılı nda herhangi bir imla ve anlatım kaygısının ta nmamasıdır.

Kaynaklar

- Akalın. ükrü Halûk. “Bili im Türkçesi”. *Türk Dili*. C. 2002/2. S. 609. Eylül 2002. s. 472-481.
- Altan. Mustafa Zülküf. “ nternet ve E itim”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S. 23. 2007/2. s. 569-577.

¹³¹ <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).

- Artun, Erman. “Günümüz İnternet Ortamında Türkoloji Ara tırma Merkezleri Web Sitelerinin Türk Kültürünün Tanıtımına Katkıları”.
http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_bilgi_sistemi. s. 1-7 (15.03.2010).
- Çakır, Hamza - Topçu, Hakan. “Bir İletim Dili Olarak İnternet”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S. 19. 2005/2. s. 71-96.
- Kara, Mehmet. “İnternet Türkçesinin Çı lı ı: Türkçe Dili (!) ve Di erleri”. *Akademik Araştırmalar Dergisi*. S. 30. 2006. s. 157-70.
- Kocaer, Sibel. “Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Beddualar ve İnternet”. *Millî Folklor*. S. 75. 2007. s. 30-33.
- Türkçe Sözlük*. (10. Baskı). Türk Dil Kurumu yayınları. Ankara 2005.
- Uçar, Aslı. “Ek i Sözlük: Format Sözlükçüleri Gözetliyor”. *Millî Folklor*. S. 71. 2006. s. 39-43.
- Yazım Kılavuzu*. (24 Baskı). Türk Dil Kurumu yayınları. Ankara 2005.
- Yıldırım, Faruk; Tahiro lu, B. Tahir. “İnternette Türkçe Kullanımı Sorunları”. *Türkçenin Çağdaş Sorunları*. (2. Baskı). (Hzl. Gürer Gülsevin-Erdo an Boz). Gazi Kitabevi. Ankara 2006. s. 361-378.
- <http://www.antisourtimes.com> (21.02.2010).
- <http://www.itusozluk.com/index> (21.02.2010).
- <http://www.ktusozluk.com/#q-intikam> (21.02.2010).
- <http://sozluk.sourtimes.org> (17.02.2010).
- <http://www.uludagsozluk.com> (21.02.2010).